

Eerder onverwacht vond ik iets over Oostende in de uitgegeven briefwisseling (I) van Raadspensionaris J. de Witt (2) opgenomen, namelijk in zijn wel niet geheel onbekende maar beslist merkwaardige "Memorie" over de Spaanse troonopvolging (zie deel II, blz. 579-588). Het stuk, dat handelt over wat in die tijd de "grande affaire" genoemd werd, is én om de vorm én om de inhoud voor de kennis van de Witt als persoon en als staatsman van groot belang.

Reeds lange tijd maakten de Fransen aanspraak op de Zuidelijke Nederlanden. Gelijk velen zijner voorgangers en van hen, die na hem over Frankrijk regeerden, achtte de jonge Lodewijk XIV (1638-1715) dit bezit een noodzakelijkheid voor de beveiliging van zijn noordelijke grenzen. Lodewijk XIV was gehuwd met de oudste dochter van de koning van Spanje, o.m. soeverein van de Zuidelijke Nederlanden ; de Franse koningin had bij haar huwelijk wel afstand gedaan van haar rechten op de Spaanse troon in ruil voor de betaling van een aanzienlijke bruidschat door Spanje, dat kon noch wilde betalen ...

Frankrijk had dus een goed voorwendsel om de afstand nietig te verklaren en Lodewijk XIV deed herhaalde pogingen om alvast een deel der Nederlanden uit vrije wil van Spanje te verkrijgen. Spanje, dat zeer goed inzag dat met het verlies der Zuidelijke Nederlanden zijn invloed in Midden-Europa geheel zou verdwijnen, verzette zich. Daarop sloot Lodewijk XIV op 27 april 1662 een nauw verbond van vriendschap met de Republiek der Verenigde Nederlanden ten einde met haar hulp het vurig begeerde doel te bereiken...

J. de Witt vreesde Frankrijk's nabuurschap : hij oordeelde in zijn "Memorie" van 1663 dat een volledige annexatie van de Zuidelijke Nederlanden door Frankrijk zonder meer "soude wesen eene seer becommerlycke ende vervaerlycke saecke voor desen Staet" (blz. 581). Wat kon de Republiek daartegen doen ? Twee plannen kwamen bij die overweging op de voorgrond : óf de verheffing der zuidelijke gewesten "tot eene vrye ende independente Republicque, met desen Staet geallieert als een canton catholique" (blz. 586) en gesteund door een "bondige alliancie" met Frankrijk ; óf verdeling van de Zuidelijke Nederlanden tussen Frankrijk en de Republiek der Verenigde Nederlanden...

... ende ingevalle den Coninck van Vranckrijck daernaer soude willen luysteren, dat men alsdan aen Syne Majesteit naeder ouverture soude doen van soodanige frontieren, steden ende sterckten in 't particulier, als men ten verschreven eynde gaerne soude sien in handen van desen Staet. Ten welcken eynde (...) geoordeelt is, dat men aan de Vlaemsche custe de limiten van desen Staet soude dienen te extenderen niet alleen tot Blanckenberch (...) maer tot Oostende incluys, om verscheyden wichtige consideratiën, relatie hebbende soo tot de noodige securiteyt van den Staet, als tot conservatie van de negotie, commercie ende manufacturen in dese provinciën en tot voorcominge van alle diversie in deselve, ende dat voorts de limiten tusschen Vranckrijck ende desen Staet mochten werden genomen van Oostende voornoemd op Maestricht, in sulcker voegen dat in besitt ende eyndom aen desen Staet wierden gelaeten de naervolgende plaetsen, te weten : Oostende voornoemd, Plasendael, Brugge, Gent, Dendermonde, Rupelmonde, Mechelen, Aerschot, Sichem, Diest, Haelen, Maestricht ende, was 't doenlijck, oock noch de plaetsen, boven Maestricht op de Maeze gelegen tot Luyck toe (...) (blz. 587-588).

Op basis van deze "memorie" werd van maart tot einde 1664 wel onderhandeld, maar uiteindelijk kwam van de hele zaak niets in huis : de Zuidelijke Nederlanden bleven Spaans bezit tot het begin van de achttiende eeuw !

E. SMISSAERT

- (1) WITT (Johan de), Brieven van Johan de Witt. Bewerkt door Robert Fruin. Deel I : 1650-1657 (1658), uitgegeven door G.W. Kernkamp. Deel II : (1657)1658-1664. Deel III : 1665-1669. Deel IV : 1670-1672. [Delen 2, 3 en 4] uitgegeven door N. Japikse. Amsterdam, J. Müller, 1906-1913, 8°, 4 delen (Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap, gevestigd in Utrecht. 3e serie, nrs 18, 25, 31 en 33).
- (2) Johan de WITT (1625-1672), Nederlands staatsman. Op 23 juli 1653 werd hij benoemd tot raadspensionaris van Holland. In deze functie drukte hij zijn stempel op de binnen- en de buitenlandse politiek der Verenigde Nederlanden. In 1672 vermoord.
-

V A D E R
çççççççççççççççç

Vaders handen staan gekromd naar de schop
zijn schouders torsen het gewicht
van vijftig-kilo zakken
het kolenstof pikt in zijn poriën.

's Zomers hoor je het geratel van zijn koets
op de keien van Oostende.
Het paard vlokt schuim
en kruim.

Zijn passie is de poëzie van de bal
als de rood-groenen verliezen
daalt thuis de temperatuur.
In zijn klantenboeken ontdek ik soms
de ploegen van zijn verbeelding.

Een man van grote woorden is hij niet
hij gebruikt "God" alleen in een vloek.

Tijdens de oorlog 40-45 was hij soldaat
en krijgsgevangen.

Een goede God heeft hem voor mij gespaard.

Roger DEVRIENDT

Met toestemming overgenomen uit "Yang. Tijdschrift voor literatuur en
kommunikatie", nr. 84, september 1978, blz. 128.